

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

תוכן עניינים

- א. מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו ... מצוה לפדותו כל שלשים יום.....2
- ב. לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו.....3
- ג. מצות הפדיה קודמת למצות עריפה שנאמר אם לא תפדה וערפתו.....5
- ד. מצות יעידה קודמת למצות הפדיה שנאמר אשר לא יעדה והפדה.....5
- ה. מצות הייבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום.6
- ו. מצות הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר ואם לא יגאל ונמכר בערכך8
- פרק שני.....9
- א. הלוקח עובר פרתו של עובד כוכבים ... והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה.....9
- ב. והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי.....10
- ג. הכהנים והלויים חייבים שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור.....11
- ד. ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם אף על פי שלא משך קנה ופטור מן הבכורה.....12
- ה. הקישו הכתוב לאחווה מה אחווה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף.....14
- ו. משיכה בעובד כוכבים קונה.....15
- ז. דבר תורה מעות קונות.....17
- ח. לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני.....20
- ט. וחד בהקדש.....22

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

י. למ"ד גזילו אסור.....23.

יא. הלוקח גרומאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח25.

יב. דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה ... ישראל מישראל דקיימו בדבוריהו אבל ישראל מעובד כוכבים דאינהו לא קיימי בדבוריהו לא.....26.

דף יג.

א. מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו ... מצוה לפדותו כל שלשים יום

מאימתי חייב¹ לפדותו משיוולד ומצוה לפדותו מיד² שלא להשהות את המצוה שבא לידו כבשאר המצוות, ועד שלשים יום³ רשאי להשהותו⁴, ודוקא⁵ בידוע שכלו לו חדשיו אבל אם אין ידוע צריך להמתין ח' ימים ואם פדה תוך ח' אסור בהנאה וגם א"צ ליתנו לכהן דהוי ספק נפל ומעון קבורה. וי"א⁶ שא"צ לחוש לספק נפל דסמכי' על רוב ולדות שאינן נפלים וי"א דלעולם טוב להמתין ח' ימים, והשה שפודה בו ודאי יכול לפדות בבן יומו וא"צ להמתין ח' ימים⁷.

¹ רמב"ם הלכות ביכורים פרק יב הלכה ו

² שו"ע ונו"כ שבא א ובלבוש שם

³ וה"ה שיכול לעורפו תוך ל' יום. מנ"ח מצוה כג

⁴ ותקנה דרבנן הוא שלא ישהנו יותר מל' יום. שטמ"ק בכורות י"ג א' אות א'

⁵ מנ"ח מצוה כב

⁶ יפ"ח ע' ו' בשם כמה אחרונים

⁷ שם ע' ו' בשם מהרי"ט אלגזי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL1l7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

ומאחר שלשים יום י"א⁸ שאם רצה לערפו עורפו⁹, אם רצה לפדותו פודה¹⁰, ואין כאן אלא מצות עיכוב בלבד שמאחר את המצוה וכופין אותו לפדותו ואפשר שאם אין לו שם כופין אותו לעורפו¹¹. אבל אין עובר בבל תאחר¹². וי"א¹³ שאין זמן של ל' יום ואין שיעור לדבר ואין כופין אותו א"כ אין דעתו כלל לקיימה, וכן עיקר להלכה¹⁴.

ב. לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו

כבר התבאר לעיל דף ד. שמצות עשה¹⁵ לפדות כל אדם מישראל בין איש ובין אשה¹⁶, פטר חמור בשה, ואם לא רצה לפדותו מצות עשה לעורפו שנאמר (שמות לד פסוק כ) ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו.

אין עריפה¹⁷ מצוה חיובית אלא שאם ערפו בקופיץ קיים מצוה¹⁸, ואם הרגו שלא כמצותו הוי כביטול עשה מה שלא פדה, וכל שעה שאינו פודה נענש כמבטל עשה ואם פדה לבסוף או ערף פקע חטאו. וי"א¹⁹ שאין עריפה רצויה

⁸ דעת הרמב"ם כמ"ש"כ במנ"ח מצוה כ"ב וחזו"א בכורות סי' י"ז סק"ט

⁹ מה שהקדים רבנו עריפה לפדיה שאם אין לו שם או שויי יערפנו ולא ימתין אבל תוך ל' ימתין שמא יודמן לו שם אבל אם יש לו שם בודאי גם אחר ל' מצות פדיה קודמת. ראשית בכורים בכורות י"ג א' וכו' בחזו"א בכורות סי' י"ז סק"ט.

¹⁰ אבל אם מוכרו לגוי ביטל העשה.

¹¹ חזו"א שם סק"ט ועי' רש"י י' ב' ד"ה לפיכך שבי' יכפוהו ב"ד לעורפו לאחר ל', דרך אמונה למ

¹² חזו"א בכורות סי' י"ז סק"ב וכו' במורי אבן ר"ה ד' א' וי"א שעובר איסור לדעת רבנו וכו' ששת בגמ' וכו' המנ"ח מצוה כ"ב ועי' כ"מ וכו' פ' באו"ז סי' תפ"ט אבל במעשה רוקח מוכיח שאין עובר וכו' פ' רדב"ז ועוד אחרונים וכו' בביאור הגר"א יו"ד סי' שבי"א סק"ב והרמב"ן והרא"ש כתבו בהדיא שאין עובר עליו וכו' רבנו ירוחם.

¹³ דעת הרמב"ן והרא"ש, וכן פסק בשו"ע.

¹⁴ בנו"כ מלבד ביאור הגר"א לא הביאו כלל דעת הרמב"ם ואף ה"ב לא הביאו

¹⁵ רמב"ם הלכות ביכורים פרק יב הלכה א, שו"ע ונו"כ יו"ד שבי"א א

¹⁶ חינוך מצוה כ"ב כמ"ש"כ במנ"ח שם וכן מוכח ביו"ד סי' שבי"א סי"ט וכן מבואר בירו' תרומות פ"ו ה"א כמ"ש"כ בחלקת יואב יו"ד סי' כ"ח וכן מוכח בתשו' הרשב"א ח"א סי' שס"ו כמ"ש"כ בילקוט פטר חמור עמוד ג' בשם לקומי סופר ודלא כמו שרצה לומר המקנה בקדושין כ"ט:

¹⁷ חזו"א בכורות סי' י"ז סק"ד

¹⁸ ולכן בספקות אין עורפין מספק.

¹⁹ השנות הראב"ד שם שכתב "בחיי ראשי אין זה מן הפלפול ולא מן הדעת המיושבת שיחשוב זה במצות עשה אף על פי שאמרו מצות פדיה קודמת למצות עריפה לא שתחשב מצוה אבל היא עבירה ומזיק נקרא ומפסיד ממונו של כהן ומפני שאמר מצות פדיה אמר מצות עריפה". ועיין רדב"ז שהקשה על דבריו ובעין זה ברי" קורקוס ותמהתי על מה שכתב אבל היא עבירה ומזיק וכו' וכי מה שהתירנו תורה היכי קרי ליה עבירה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

אלא אם אם אינו רוצה ליהנות הכהן בפדיה יפסיד בעריפה בקופיץ ונפטר מפדיה.

ולכו"ע אין²⁰ מברכין על העריפה.

ושתי מצות שבבכור בהמה טמאה נוהג בכל מקום²¹ ובכל זמן גם בזמן הזה, שהרי אינם חובת קרקע.

ולעיל דף י. התבאר שפטר חמור²² ואפילו ספק פטר חמור שלא רצה לפדותו או שאין לו שה ולא דמים לפדותו ולא ליתנו לכהן מכהו בקופיץ (שהוא כמין²³ סכין גדול רחבו כארכו ועב הוא ויש לו כווד והקצבים חותכים בו בשר²⁴) בערפו.

ומתיז את כל הראש בבת אחת בלא הולכה והבאה²⁵ עד שימות²⁶, שכן כתיב (שמות יג פסוק יג) וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעֵרְפְּתוֹ, ואחר כך יקברנו כולו בעורו ובשער²⁷ שהוא אסור בהנאה. ואין אומרים עריפה במקום פדייה עומדת, דגמרינן עריפה מעגלה ערופה, מה עגלה ערופה אסור בהנאה אחר עריפה אף פטר חמור כן.

אלא מצותיו ית' גזירות הן לא שגא אם הוא מוזק או מתקן. עוד תמהתי על הרב שהוא בקי בחדרי סודות תורתנו הקדושה איך קרי לעריפת פטר חמור מוזק והלא מתקן הוא למי שיודע סוד המצוה. אולם אפשר כונת הראב"ד למש"כ רש"י שמות יג יג הוא הפסיד ממונו של כהן, לפיכך יפסיד ממונו, והוא דעת לוי מהגמ' לעיל דף י: משמע דענין העריפה הוא קנס לפי שהפסיד ממון כהן ואינה מצות עשה לעצמה כלומר שאינה מצוה להפסיד ממונו של כהן אלא אדרבא עבירה שאינו נותן לו מתנותיו אך אם אינו רוצה ליהנות הכהן בזה הרי בזה מוזקו שאינו מקבל השה ולכך מצוה שיפסיד ממנו בעריפה. ועיין מהרי"ט אלגזי (אות י"ד סק"ד) ציין שהוא פלוגתא במכילתא, ודעת חד תנא שם כלוי דהוא קנסא. עיין מנ"ח מצוה כג

²⁰ מנ"ח מצוה כ"ג וכ"ה באבודרהם שער ג' בשם תשו' ר"י בן פלט וכ"ה בתמים דעים סי' קע"ט ודלא ככנה"ג יו"ד סי' שצ"א

²¹ כבר העירו על ל' הרמב"ן בפ' והי' כי יביאך עי' ביפ"ח עמוד א' שהאריך בזה

²² רמב"ם הלכות ביכורים פרק יב הלכה ז, שו"ע ונו"כ שגא י

²³ ל' הרמ"ה בשמ"ק כתובות ל"ז ב'

²⁴ רש"י בביצה ל"א והמאירי בסוטה מ"ה

²⁵ ה ואם הולך והביא י"א שלא קיים המצוה

²⁶ ויחתוך בה בכח מאחוריה ממול ערפה נגד הסימנים ועד מקום שהצואר כשר לשחיטה כנגדו העורף כשר לעריפה ובדיעבד י"א דדי ברוב שנים וי"א דדי ברוב א' וכשעורפו תולש שער ביד כדי לעשות מקום לקופיץ אבל לא תולשו בכלי. דרך אמונה שם מד

²⁷ ערוה"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ג. מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר אם לא תפדה וערפתו

מצות פדייה²⁸ קודמת לעריפה, שכן כתיב ואם לא תפדה וערפתו, אבל אין²⁹ כופין אותו לפדות שהתורה נתנה לו רשות לערוף. אבל אם אין רוצה לא לפדות ולא לערוף, כופין.

ד. מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה

אמה העבריה עובדת שש שנים כעבד שמכרוהו ב"ד, ויוצאת בתחלת שבע, וכן מגרעת מפדיונה ויוצאה. וכבר התבאר במסכת קידושין דף יח. יט. שאם יעד אותה³⁰ האדון לעצמו או לבנו, הרי היא כשאר ארוסות, ואינה יוצאה באחד מכל אלו אלא במיתת הבעל או בגט. ומצות יעוד קודמת למצות פדייה. כיצד³¹ מצות יעוד אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי, הרי את מאורסת, לי הרי את לי לאשה³², אפילו בסוף שש סמוך לשקיעת החמה, ואינו צריך ליתן לה כלום שמעות הראשונות לקידושין ניתנו ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות³³, וכיצד מיעדה לבנו אם היה בנו גדול ונתן רשות לאביו ליעדה לו הרי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני.

²⁸ רמב"ם שם א, ושו"ע ונו"כ יב

²⁹ מנ"ח כב כג

³⁰ רמב"ם הלכות עבדים פרק ד הלכה ז

³¹ רמב"ם הלכות עבדים פרק ד הלכה ז

³² פלא שלא חשב ג"כ הרי את מיועדת לי, ואף שבגמרא קידושין דף ו. זה איבעיא, לא איבעי לן אלא באשה אי הוי לשון קידושין כמו באמה העבריה, וכ"כ ברש"י שם, שהוא לשון קידושין באמה העבריה. אמרי אמת שם.

³³ ונראה כיון דלאחר יעוד אינו נוהג בה מנהג שפחות א"כ המע"י אינו של האדון ושייך לאב ככל ארוסה קטנה או נערה דמע"י שייך לאב. וראיתי במקנה מביא ירושלמי דמקשה למ"ד מעות ראשונות לקדושין ניתנו והרי היא ארוסה משעת קנין א"כ יחזיר האדון המע"י מתחלה עד היעוד ותי' בירושלמי דהוי כמתנה שהמע"י יהיה שלו. ונראה דדוקא עד היעוד הוי כמתנה וא"צ להחזיר אבל מיעוד ואילך המע"י שייך לאביה ואין הירושלמי ת"י אך כנ"ל פשוט וכ"נ ממשמעות הר"מ. אך עיינתי ברשב"א שמביא הירושלמי ונראה שם דעד כלות משך השעבוד אף לאחר שנתארסה מע"י לבעלה דהוי כאילו התנה. מנ"ח שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ה. מצות הייבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום

כבר התבאר במסכת כתובות דף סד. שמצות יבום קודמת למצות חליצה³⁴, וכן אמרו³⁵ יכול רצה כונסה רצה חולץ לה, תלמוד לומר (דברים כה פסוק ה) יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ, מצוה, שמצוה עליו לייבמה יותר מלחלוץ לה. ונאמר (שם פסוק ז) וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחֲתָא יִבְמָתוֹ וְגו', מכלל שאם חפץ, מצוה ביבום יותר מבחליצה, שהיבום מצוה מן

ואף על פי שמצות יבום קודמת, אם היבם אינו רוצה לייבם, אין כופים אותו³⁶, וכשהיו היבם והיבמה באים לפני רב³⁷ היה אומר ליבם אם רצונך חלוץ ואם רצונך ייבם, שבך תלה הכתוב, שנאמר וְאִם לֹא יִחַפֵּץ וְגו'.

לא רצה לא לייבם ולא לחלוץ, יש אומרים³⁸ שכופים אותו או לכנוס או לחלוץ, אבל אין כופים אותו לייבם אף על פי שמצות יבום קודמת, לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.

אותה שאמרו שמצות יבום קודמת למצות חליצה, הרי זו "משנה ראשונה", שבראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה שהיו האנשים כשרים אמרו שמצות יבום קודמת, אבל עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה, י"א³⁹ שמצות חליצה

³⁴ ועי' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' נו, שמצדד שמצות יבום שקודמת למצות חליצה אינו אלא מדרבנן, ולכן ל"משנה אחרונה" אמרו, משום חשש דרבנן שמצות חליצה קודמת, עי' להלן, אבל בס"י קיד נ' שסובר שמצות יבום קודמת מה"ת.

³⁵ יבמות לט:

³⁶ רמב"ם פ"ב ה"ז, ועי' ב"ש אהע"ז סי' קסה ס"ק ט ועי' בית מאיר ר"ס קסה.

³⁷ האמורא

³⁸ ב"י אהע"ז קסא, בשם הר"ש בן הרשב"ץ; ב"ש שם ס"ק ה.

³⁹ דעה שניה בשו"ע אבהע"ז קסה א שהלכה כאבא שאול שהרי זה כפוגע בערוה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

קודמת, שהמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה, פוגע באיסור אשת אח, וזו היא "משנה אחרונה"⁴⁰. וי"א⁴¹ שחזרו לומר שמצות יבום קודמת.

ויש שכתבו שהמנהג⁴², שאין כופים אותו לחלוץ אף כשידוע שנתן עיניו בממון, לפי שלדעת רוב הפוסקים הלכה שחזרו לומר שמצות יבום קודמת.

ולדעה הראשונה גם אם שניהם רוצים ליבם אין שומעין להם אלא א"כ ידוע שמכוונין לשם מצוה, כגון שבאו לב"ד לחלוץ ואמרו לו אי צבית לייבומי יבם, שאז ודאי אי מייבמין מכוונין לשם מצוה, כיון שבא לחלוץ תחלה, וכיוצא בזה שנדע בבירור שכוונתו לשם מצוה שומעין להם.

אם היא ממאנת אם יש לה טענה שהיתה מועלת לה אפילו כנגד בעלה, כופין אותו ג"כ לחלוץ. ואם אינו מאותן שכופין אותן להוציא והיא ממאנת בו, אם יכולין להטעותו שיחלוץ לה הרי טוב, ואם אין יכולין להטעותו אין כופין לחלוץ. אבל כבר נתפשט המנהג בכל מדינות אשכנז שחולצין ולא מייבמין, ומעולם לא ראינו אחד שייבם את יבמתו, אלא מנהג כל הבתי דינין במדינות הללו להרחיק אותן במילי ובהטעות ומונעים אותן מלייבם ומפתין אותן לחלוץ, ואם אין יכולין לפתותו מטעין אותו שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאה זוז, ואם הוא מאמין על דברים הללו וחולץ סתם בלא תנאי, אח"כ אין נותנין לו כלום, ואם אין יכולין להטעותו כופין אותו לחלוץ בחנם. ואם יש לו אשה אחרת יש אומרים שכופין אותו ומנדין אותו שלא ירבה קטטה בביתו, ועוד שמא לא יוכל לפרנס שתיקה, וכל שכן בזמן הזה שפשטה בינינו גזירת הגאון רבינו גרשום מאור הגולה שהיא מבדלת ביניהם שכופין אותו לחלוץ, שהרי אסורה לו לישאנה משום תקנת רבינו גרשום שהתקין שלא לישא שתי נשים.

וכל זה כשהוא אומר שרוצה לייבם ואפשר לו לייבם, שאין חשש איסור ביבמה, אבל אם אמר שאינו רוצה לייבם ולא לחלוץ, כופין אותו.

ומשום כך אם היא אינה רוצה להתייבם אין לה דין מורדת אולם במדינות המזרח נוהגים לייבם⁴³. ומשום כך אם אינה רוצה להתייבם דנים אותה כדין מורדת הנזכר שם דף סג.

⁴⁰ וכתבו ראשונים שזה שעכשיו מצות חליצה קודמת מחמת חשש דרבנן הוא, שחששו חכמים שמא מתכוונים לשם נוי או לשם ממון, ויש שכתבו שאף עכשיו רובם מתכוונים לשם מצוה, שישראל בחזקת כשרים הם, אלא שבין יש מיעוט אנשים שאינם מתכוונים לשם מצוה, אמרו שמצות חליצה קודמת, וחשש רחוק הוא שיתכוונו שלא לשם מצוה עי' ב"ש אהע"ז סי' קעד ס"ק ג.

⁴¹ דעה ראשונה בשו"ע שם. שהלכה כחכמים שאין איסור ביבום שלא לשם מצוה.

⁴² רמ"א שם.

⁴³ ערוך השולחן סי' קסה סט"ו. ועי' כנה"ג סי' קסה ס"ק י ביבמה אשכנזית ויבם ספרדי אם כופים לחליצה. ועי' הג' ר"פ לסמ"ק סי' רפו, שבאשכנז נהגו לייבם, וכן מבואר בראבי"ה שהובא במרדכי יבמות סי' לא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בכורות

1. מצות הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר ואם לא יגאל ונמכר בערכך

שדה אחוזה מקרי מה שירש מאביו או מאמו וממילא דה"ה משאר קרובים ושדה מקנה מקרי מה שקנה מאחר, והנה האדם יכול להקדיש בין שדה אחוזה ובין שדה מקנה וביכולת לפדותן מיד ההקדש.

וכבר התבאר במסכת ב"ב דף קח. שהמקדיש שדה⁴⁴ אחוזתו והגיע היובל ולא נפדית כתוב מפורש בתורה (במדבר כז פסוק כ כא) ואם לא יגאל את השדה גו' והיה השדה פצאתו ביכל קדש לה' פשטה החרם לפתח תהיה אחרתו אלא הרי היא תחת יד הקדש, ולעולם לא תצא מההקדש בלא פדיון והדמים יפלו לבדק הבית והשדה נחלטת לכהנים לעולם ולא תצא לעולם מידם הכהנים נותנין את דמיה ותהיה אחוזה להם, שאין הקדש יוצא בלא פדיון.

גאלה המקדיש קודם שיגיע היובל הרי זה חוזרת לבעליה כלומר נשארת בחזרתה והערך שנתן יפול לבדק הבית, וכן אם גאלה בנו של מקדיש הרי זו חוזרת לאביו ביובל.

המקדיש שדה⁴⁵ אחוזתו מצוה עליו לפדותה הוא שהאדון קודם, ואם לא רצה אין כופין אותו, במה דברים אמורים בזמן שמצות יובל נהגת⁴⁶ שאם יגיע יובל ולא יגאלנה תצא לכהנים כמו שבארנו, אבל בזמן שבטלו היובלות שהרי אינה יוצאת לכהנים אלא סופה להפדות לעולם כופין את האדון לפתוח בה תחלה⁴⁷ והיא נפדית בשויה כשאר ההקדשות, אם נמצא מי

⁴⁴ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ד הלכה כ

⁴⁵ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ה הלכה א

⁴⁶ דעת הראב"ד דאפילו בזמן שהיובל נהג כופין האדון מטעם שהוא מוסיף חומש והתנא דנקיט בזמן שאין היובל נהג לאו משום דיש נ"מ לענין כפייה אלא מפני שבזמן היובל בשדה אחוזה לא שייך לומר פתח אתה ראשון כיון שהמקד קצוב וגם דעת רש"י ותוס' נראה כו.

⁴⁷ והנה לדבריו שתולה הטעם דכפייה כל שאינו יוצא לכהנים ביובל לפ"ז בשדה מקנה כופין תמיד להאדון לפדות אף בזמן היובל דשדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל כמ"ש וצ"ל ג"כ דהא דנקיט שדה אחוזה לאו למעוטי שדה מקנה אתי אלא אדרבא דבשדה מקנה לעולם כופין ובשדה אחוזה רק בשאין יובל. ערוך השלחן העתיד הלכות יובל סימן לה סעיף ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

שמוסיף עליו וגואל אותה יגאל ואם לאו אומרינן לו הגיעתך ויתן מה שאמר ואינו פותח בפחות מארבע פרוטות כדי שיהא החומש שמוסיף פרוטה אבל אם גאלה אותה בתו או שאר קרוביו או נכרי מיד ההקדש, אם חזר המקדיש וגאלה מידן חוזרת לו לעולם⁴⁸.

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

פרק שני

א. הלוקח עובר פרתו של עובר כוכבים ... והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה

כבר התבאר במסכת חולין דף קלה. ולעיל דף ב. שהלוקח כלומר הקונה עובר⁴⁹ פרתו של נכרי והוא הבכור, או המוכר עובר פרתו לנכרי, אף על פי שאינו רשאי הרי זה פטור מן הבכורה ואין קונסין אותו על דבר זה⁵⁰.

שותפות הגוי⁵¹ פטור מן הבכורה לא נאמר (שם פסוק יז) בְּכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאֲנֶךָ אלא למעט שותפות הנכרי, וכתוב⁵² (שמות יג פסוק ב) פֶּטֶר כָּל רֶחֶם

⁴⁸ אבל לפנינו במשנה דערכין (כ"ה א) תנן גאלה אחר או אחר מהקרובים וגאלה מידו יוצא לכהנים ביובל ע"ש וכבר השיגו הראב"ד אך גירסת הרמב"ם היתה דאינו יוצא לכהנים ביובל והראב"ד עצמו כתב שמצא נוסחא זו ג"כ ע"ש ורש"י ז"ל כתב דיוצא לכהנים והסביר הטעם דלא עדיפי הבעלים מהבכר שבא ממנו ולרמב"ם אין זה דקדוק דכל שהיא ביד הבעלים לא תצא ביובל. ערוך השולחן העתיד הלכות יובל סימן לו סעיף ה

⁴⁹ רמב"ם הלכות בכורות פרק ד הלכה ב
⁵⁰ אף על גב דללישנא בתרא שם ג' א' איתא איפכא מכל מקום פסק רבינו כלישנא קמא דמשום דהיא מילתא דרבנן ואזלינן לקולא. הר המוריה שם

⁵¹ רמב"ם שם הלכה א שו"ע ונו"כ יו"ד שכ ג
⁵² בלבוש וצ"ע. ובבכורת ג. איתא כל בכור (שם ב) רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא כוליה

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

בבבני ישראל⁵³, וגו' בישראל ולא בגוים, כלומר שיהיה הכל מישראל, שאם היה הגוי שותף בפרה או בעובר אפילו לא היה לו בו אלא אחד מאלף באם⁵⁴ או בולד, הרי זה פטור מהבכורה.

לפיכך המקבל בהמה מן הגוי להיות מיטפל בה, והולדות יחלקו ביניהם, או שנכרי קבל מישראל באופן זה, הרי אלו פטורים מהבכורה.

ולחלן דף ג. יבואר בעזה"ת שבזמן הזה⁵⁵ מצוה לשתף עם הגוי בבהמה מעוברת מבכרת קודם שיצא לאויר העולם כדי לפוטרה מהבכורה, אף על פי שמפקיעו מקדושתו, כדי שלא יבא לידי מכשול ליהנות ממנו בגיזה ועבודה.

ב. והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי

כבר התבאר לעיל דף ג. שבהמה גסה בכל מקום אין מוכרין לגויים, ואסרו למוכרה אפילו לישראל החשוד למכור לגוים. ואם מכר קונסין אותו עד עשרה בדמיה ומחזירה ואפילו שבורה אין מוכרין⁵⁶, ועל ידי סרסור, שרי אפילו לגוים⁵⁷.

⁵³ בלבוש כתב כל פטר רחם בישראל ופסוק זה אינו בכל החומש וכונתו ע"כ לפסוק ב פטר כל רחם בבני ישראל ומה שציינו לפסוק טו אין ענינו כלל עיין תורה תמימה שם.

⁵⁴ בב"י כתב בשם תוספות דבכורות דסני אפי' באונה אכן בתוס' פרק בתרא דעבודת כוכבים כתבו שיש להחמיר להקנות לעובד כוכבים דבר שעושה אותה טריפה כגון הריאה והראש אמנם א"צ שיתן העובר כוכבים מעות שזה הראש או הריאה אלא שיקנה בפרוטה אף על פי שישוה יותר כפלים אפי' אין לחוש משום ביטול מקח דאנן סהדי שהישראל גמר ומקני לעובד כוכבים כדי להפטר והקשה בפרישה מאי שנא מסי' ס"א גבי מתנות כהונה שצריך שיהיה לעובד כוכבים חלק בכולה ואם אין שותף עמו אלא בראש אינו פטור רק מן הלחיים וכו' וא"כ קשה לדעת התוס' דבעינן דוקא דבר חשוב כמו הראש וכו' סגי ונראה דל"מ דדוקא הכא גבי בכור דכתיב פטר רחם בישראל ילפינן מינה שיהיה הכל בבני ישראל ואם ניטל דבר חשוב ממנו בטל הכל משא"כ לענין מתנות דאין לימוד מקרא על זה אלא דכל שיש לעובד כוכבים חלק באותו חלק פטור ממתנות ותו לא דאין א' תלוי בחבירו כלל עכ"ל הט"ז ג

⁵⁵ לאפוקי בזמן הבית שאסור להפקיע קדושת הבכור שיכול להקריב אותו למזבח. שו"ע ונו"כ שם וט"ז ה

⁵⁶ וכתב רש"י דגזרו שמא ימכור שלימה והתוס' כתבו שם דהרואה יסבור ששלימה מכרה ובבית הגוי נשברה.

⁵⁷ דישראל מצווין על שביתת הבהמות שלהם בשבת דכתיב [שמות כ, י] לא תעשה כל מלאכה וגומר אתה ובהמתך וגו', והיו חוששין שאם ימכרו בהמתם לגוי והגוי יעשה בה מלאכה בשבת לפעמים ישאלו או ישבירו אותה להם ויעשה בה גם כן הגוי מלאכה בשבת, ויעבור הישראל בלאו דלא תעשה כל מלאכה וגו' ובהמתך, דעדיין הבהמה היא שלו. אי נמי משום נסיוני, פירוש דזמנין דבונה ניהלה במעלי שבת סמוך לשקיעת החמה ואמר ליה תא נסייה ניהלי, ושמעה לקליה ואזלה מחמתיה וניחא ליה, והוה מחמר אחר בהמתו בשבת, ומחמר דאורייתא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת גיטין דף מד: ובע"ז דף יד: ולעיל דף ב: ועכשיו נהגו היתר בכל, והטעם לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולין לעמוד בגזירה זו שהיו יכולים למכור זה לזה, אבל האידנא שמעט יהודים דרים במקום אחד, ואם לא ימכרו לגוי, הוה ליה גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה⁵⁸. וכבר הוסכם מפי חכמים ז"ל⁵⁹ שאין גוזרים גזירה על הציבור שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה. ולא מיבעיא אם יש לישראל בהמה שמותר למוכרה, אלא אפילו לכתחילה לקנותה על מנת למוכרה או להשכירה לגוי ולהרויח בה נהגו היתר, משום שיש פסידא דרווחא פרנסתו ומחיתו אם לא יתירו לו.

ג. הכהנים והלויים חייבים שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור

כבר התבאר לעיל דף ג. שכהנים ולויים⁶⁰ פטורים מפדיון בכוריהם, דגמרינן להו מקל וחומר שאם הפקיעו קדושת פשוטי הלויים את קדושת בכורי ישראל במדבר קל וחומר שתפקע קדושתן את קדושת בכורות עצמן שבהן, וכן היה במדבר שבכורי הלויים הפקיעו את עצמן ולא הוצרכו בן לוי אחר לפדותו, לפיכך עכשיו נמי פטורין מן החמש סלעים של פדיון בניהם, וכהנים בכלל בני לוי הם שהיו במנינם עמהם.

ומכך שנאמר⁶¹ (במדבר יח פסוק טו) **אֵת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תַּפְדֶּה בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תַּפְדֶּה**, למדו חכמינו

⁵⁸ טור והפוסקים, ויש פוסקים כתבו הטעם לפי שעתה אין אנו בקיאים בקלא דניהוש דשמעה לקליה כו' ומשום שאלה ושכירות ליכא למיחש דאין רגילין עכשיו לקנות בהמה כדי להשכירה כי אם לצורך עצמו קונהו ע"כ וכתב הר"ן דלפי זה אפילו לקנות כדי להרויח למכרה מותר ע"כ וכן נראה דעת המחבר וכן נהגו וכ"כ העט"ז וכתב עוד הר"ן ואעפ"כ בעל נפש ימעט אבל בשאלה שהדבר פשוט לאסור ראוי למחות למי שעושה כך ע"כ ועיין בא"ח סימן רמ"ו וכל זה בבהמה טמאה אבל בטהורה כתב סה"ת ופוסקים דא"צ לכל זה די"ל דלשחיטה לוקחה וכמ"ש רש"י. ש"ך שם יב. יש לומר עוד דטעם נסיוני אינו אלא למאן דאמר [שבת קנג, ב] מחמר אחר בהמה חייב טמאת, וכמו שכתב הר"ן [עבודה זרה ד, ב ד"ה ומקשו] דמשום הכי לא הביא הרמב"ם [שבת כ, ג] טעמא דנסיוני דלדידן לא חיישינן ליה, כמו דלא חיישינן משום שביתת בהמתו כיון דאינו אלא לאו. גליון מהרש"א שם ד

⁵⁹ ע"ז לו ע"א

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שה יח

⁶¹ רמב"ם הלכות ביכורים פרק יב הלכה יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה, והפטור מבכור אדם פטור מבכור בהמה טמאה.

לפיכך כהנים ולוים פטורים⁶² מבכור בהמה טמאה. וכן כהנת ולויה, אבל בעליהם חייבים בפטר חמור שלהם. אבל בנכסי מלוג שלה פטורים, שהרי יש לה שותפות בהדיה⁶³.

אבל הכל חייבין⁶⁴ בבכור בהמה טהורה כהנים לוויים וישראלים, ויפרישנו הכהן כיון דהקדושה חלה עליו ויעבדנו לעצמו בזמן הזה עד שיפול בו מום ויאכלנו⁶⁵. ואסור בגיזה ועבודה⁶⁶.

ובזמן הבית בתם יקריבנו ואף על פי שהבכור לכהן אם נולד לו בכור מקריב דמו ואימוריו ואוכל שאר הבשר בתורת בכור, והלוי נותנו לכהן כמו הישראל, שנאמר (דברים טו פסוק יט כ) כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצֹאנֶךָ הַזֶּכֶר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹהֶיךָ⁶⁷ וגו'. לפני ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ וגו'.

ד. ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו כדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו כדיניהם אף על פי שלא משך קנה ופטור מן הבכורה

ישראל⁶⁸ שנתן מעות לנכרי וקנה לו בהן בהמה מנכרי כדיניהן, אף על פי שלא משך קנה, וחייבת בבכורה.

⁶² שו"ע ונו"כ שבא יט

⁶³ רמ"א שם

⁶⁴ רמב"ם הלכות בכורות פרק א הלכה ז, שו"ע ונו"כ שב א

⁶⁵ מ"ז שם א

⁶⁶ ש"ך שם ב

⁶⁷ סיפא דקרא לפני ה' תאכלנו כו', ומי אוכלו הכהן, עיין רש"י (דברים מ"ו, כ') וראב"ע (שם), וא"כ הא מיירי

קרא בכהן שהנולד בעדרו מצוה להקדישו ולהקריבו. או"ש שם

⁶⁸ רמב"ם הלכות בכורות פרק ד הלכה ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

וכבר התבאר לעיל דף ג: שבזמן הזה⁶⁹ מצוה לשתף עם הגוי בבהמה מעוברת מבכרת קודם שיצא לאויר העולם כדי לפוטרה מהבכורה, אף על פי שמפקיעו מקדושתו, לחלוטין ואף מהיות ממונו של כהן, כך עדיף כדי שלא יבא לידי מבשול ליהנות ממנו בגיזה ועבודה.

ואם יקנה לגוי חלק בעובר אין הקנין חל⁷⁰ לפי שהוא דבר שלא בא לעולם⁷¹, כמבואר ביבמות צז. וב"מ סו. ועוד⁷². לכך יקנה לו חלק באם עצמה שיוכל להקנות לו שהיא בעולם⁷³.

ואם רוצה להקנות איבר מסוים בלבד יקנה לכתחילה איבר שהנשמה תלויה בו⁷⁴.

כיצד יקנה לו, יקבל פרוטה מהגוי⁷⁵, ולפי שיש הסוברים שהגוי אינה קונה בהמה בכסף⁷⁶ אלא במשיכה, יקנה לגוי בעד הפרוטה מקום שהבהמה

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שכ' ו' לאפוקי בזמן הבית שאסור להפקיע קדושת הבכור שיכול להקריב אותו למזבח. ט"ז ה' ואם אמר עם יציאת רובא יהיה קנוי לך ע"י קנין חצר נל"ע דלא מהני כיון דקדושת הבכור והמכירה בהדדי אתי' וחלין בא'. ח"י רע"א

⁷¹ בפסקי מהרא"י סי' ק"ל כתוב בסופו דאף ע"ג דאין מועיל מה שמקנה העובר לעובד כוכבים מחמת שלא בא לעולם מכל מקום יש סברא לומר דמהני אם הפרה מעוברת ועביד דאתי שתלד העובר ודמיא לההיא דריש המפקיד נעשה כאומר פרתי קנויה לך סמוך (לגנבתה) ולגנבתה (וכ' שם דאם יש עוד צד להיתר כההיא דראוהו חולבת מקודם מהני בצירוף. ט"ז ח

⁷² ובשו"ע חו"מ רט ד

⁷³ ברמ"א ולבוש כתבו או יקנה לו האם כדי להקנות לו חלק בעובר שהקנין חל דהוי כמו אילן לפירותיו או פרה ושפחה לעובריה דקנה כיון שהפרה בעולם. אך בש"ך שם ה' כתב צ"ע דמהתוס' והרא"ש ריש בכורות והאגודה בשם ר"ת משמע איפכא דאין לעשות כן משום דאתי למטעי דיקנה לו אוזן העובר לחוד וכן משמע בטור וכמ"ש בפרישה ע"ש

⁷⁴ התוס' פ' בתרא דעבודת כוכבים כתבו שצריך להקנות לעובד כוכבים דבר שהחיות תלוי בו וכ"כ בהגהת מרדכי פרק האשה רבה ויש להחמיר לכתחלה וכ"כ באגודה ריש בכורות וטוב להקנות דבר שעושה נבלה או טרפה. ש"ך שכ' ג

⁷⁵ עיין תשובת חת"ס חלק יו"ד סימן שי"ז אי קנין דרבנן מועיל, או סמימתא מועיל, ע"ש

⁷⁶ והקנין יהיה. וקנין חליפין בעובד כוכבים עיין ש"ך חו"מ סימן קכ"ג ס"ק ל'. וקנין חצר בעובד כוכבים עיין בגליון לעיל סימן קל"ב [סעיף ב' בהג"ה ס"ק ג.]. ואף דבדיניהם קנה העובר כוכבים במעות (ובזה עיין תשובת עבודת הגרשוני סימן ק"ב), לא דמי להאי דחולין דף ל"ט סוף ע"ב דמבואר שאם העובר כוכבים אלמא הוא חשיב קניה, דכיון דאינו אלמא לא סמך על הדין דבכל מצלי דינא, תשובת צמח צדק סימן ס"א. גל' מהרש"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

עומדת שם שהקרקע נקנית בכסף ובכך המקום יקנה לגוי האם או חלק בה, בקנין אנב הקרקע⁷⁷.

יכול גם לקבל פרוטה⁷⁸ מן הגוי⁷⁹, וגם ימשוך הגוי הבהמה לרשותו או לסימטא שאז משיכה קונה לו עם המעות, ובכך יצא ידי כל הדעות⁸⁰. ואף על פי שמקנה לו הבהמה כולה בעד פרוטה אחת והיא שוה הרבה יותר כמה כפלים אין חוששין בזה משום ביטול מקח, דאנן סהדי שישראל גמר ומקני ליה לגוי כדי להפטר מן הבכורה⁸¹.

ואם אין לו רשות לגוי, מקנה לו הישראל חדר בביתו והגוי ינעל ויפתח דבהכי קני ליה הגוי החדר, ואחר כך ימשוך הגוי הבהמה לאותו חדר.

וצריך דוקא לעשות כנ"ל במכירה ולא להפקירה או לתתה במתנה⁸².

ה. הקישו הכתוב לאחווה מה אחווה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף

⁷⁷ במור כתוב שדרך זו דהיינו שיקנה לו המקום הוא יותר מובחר ונראה טעמו לפי שקנין אנב המקום הוא עדיף ממשיכה כמ"ש בח"מ סי' קנ"ז בדברי הרמ"ה. ט"ז ז, משמע דס"ל להט"ז בפי' ויקנה לו המקום ל"א דעי"ז יקנה הבהמה בקנין חצר אלא דמקנה לו בקנין אנב עמ"ש בגליון הש"ע חוה"מ (סי' ר' ס"ב). חי' רע"א

⁷⁸ כתוב עוד בתשובת מהרא"י הנ"ל דמה שמתנה עם העובד כוכבים שיאכיל הפרה בעד העגל הוי כנותן מעות בעדו. ט"ז ח

⁷⁹ וכתב הב"ח דאפי' עבד תרוייהו משיכה ומעות אלא דלא נתן העובד כוכבים מעות מיד בשעת הקנין אלא שהבטיחו ליתן לו מעות כך וכך והאמין לו אף על פי שנתן לו העובד כוכבים אח"כ מה שהבטיח לו אין אלו מעות קונות ואין צריך לומר אם הישראל היה חייב לעובד כוכבים ואמר ליה עובד כוכבים פרתך קנויה לי במעות כך וכך שאתה חייב לי והקנה לו הישראל דפשיטא דאין זה קנין מעות כל זה נתבאר בתשובתו ע"כ. ש"ך ח

⁸⁰ דלפי' של רש"י מעות קונות בעובד כוכבים בלא משיכה ולר"ת דוקא משיכה קונה בו וצריך שימשוך הבהמה לרשות הרבים או לסימטא הלכך לצאת ידי שניהם יעשה כן ואיכא למאן דאמר שאין קונה אלא במשיכה, לפיכך יעשה שניהם. לבוש וט"ז, כתב בתשובת מהרר"י סג"ל סי' קע"ד דאם לא מכר רק בדרך א' במעות או במשיכה הוה ספק בכור אפי' בדיעבד כיון דלא ידעין כמאן קי"ל ובתשובת רמ"א סי' פ"ז כ' היינו דוקא לכתחלה דצריך מעות וגם משיכה אבל דיעבד ודאי קי"ל כר"ת מדפסקו כל הפוסקים דמעות קונות בישראל ממילא בכותי קונה משיכה כו' ועל כן אם לא משך ישראל הפרה פשיטא דהפרה עדיין ברשות כותי עומדת ואין חילוק בין כותי קונה מישראל או ישראל מן כותי עכ"ל. ט"ז ח אולם בש"ך ח כתב ומשמע דאפי' דיעבד אם לא עשה אלא קנין אחד משיכה או מעות לא נפטר מבכורה. וכ"כ בנקה"כ

⁸¹ לבוש וש"ך ז

⁸² ע' טורי אבן ר"ה (דף י"ג ע"א) ד"ה קצירכם ועי' בת' עבודת הגרשוני (סי' כ"ד) דאין לעשות תקנה ע"י מתנה או הפקר כ"א ע"י מכירה. חי' רע"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת קידושין דף כב: שעבד כנעני⁸³, בין קנאו מגוי⁸⁴, בין קנאו מישראל בין קנאו בעודו גוי בין קנאו אחר שהטבילו רבו ראשון לשם עבדות, נקנה בכסף בשטר ובחזקה. מנלן דכתיב (ויקרא כה פסוק מו) וְהִתְנַחֲלָתֶם אִתָּם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֵשֶׁת אֶחָזָה, הקישו הכתוב לשדה אחוזה, מה שדה אחוזה נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, אף עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה.

ומכיון שדינו כקרקע⁸⁵, נקנה גם בקנין סודר כמו בקרקע, וחליפין גם קונה בו. דלא גרע משאר מטלטלין.

ונקנה במשיכה⁸⁶, כיצד כגון שתקפו האדון ומשכו אליו, אבל אם קראו האדון והוא בא אליו או שאמר לו רבו הראשון לך אצל הלוקח והלך אצלו לא קנאו⁸⁷. אולם עבד קטן שקראו ובא אליו, או כשרבו הראשון אמר לו לך אצל הלוקח⁸⁸, קנאו, דסתם קטן אין בו דעת ועל דעת אדונו הולך⁸⁹.

דף יג:

ו. משיכה בעובד כוכבים קונה

⁸³ שו"ע ונו"ב יו"ד רסז כג

⁸⁴ הגאון מו"ה מאיר ווייל זצ"ל הקשה לי דזהו נגד דברי תוספות בכורות (דף י"ג ע"א) ד"ה מה אחוזה וכו' שכתבו דקונה מעובד כוכבים אין נקנה בשטר וכן הקשה בספר המקנה (דף כ"ב ע"ב) ד"ה תנא אף בחליפין. חי' רבי עקיבא איגר יו"ד שם.

⁸⁵ שו"ע ונו"ב חו"מ קצו א ויו"ד שם כה

⁸⁶ שו"ע ונו"ב יו"ד שם כה, חו"מ שם ה

⁸⁷ ואף על גב דגבי בהמה הנקנית במשיכה קנאה בבהאי גוונא שקראה ובאה אליו, שאני בהמה דאדעתא דמרא אולה, אבל עבד אדעתא דנפשיה אזיל שיש בו דעת, לפיכך לא נקנה בקריאה ובא אליו. לבוש יו"ד שם וסמ"ע חו"מ שם ה

⁸⁸ סמ"ע שם ועיי"ש בקצוה"ח א ונתיה"מ ג ולא אתברר קנין זה, דהא משיכה נראה דאינו אלא היבא דאזלי מחמתיה הו"ל כמנהיג, אבל מה דאזיל מחמת המוכר לא עביד הלוקח מידי, ובשו"ע נקט קראו ובא אצלו ומשמע דוקא הלוקח ועיין ערך ש"י שם שכתב, ונראה דודאי מיירי סמ"ע דלוקח אמר למוכר שישלח אצלו העבד, דאם לא כן ודאי לאו כל כמיניה להקנות לו עד שיאמר לו, וא"כ שלוחו הוא וכאילו לוקח הנהיגו. וזה מבואר להדיא במבי"ט [ח"א] סימן קמ"ה.

⁸⁹ קטן כבהמה דמי שאין לו דעת ונקנה בקריאה ובא, דאדעתא דקורא הולך, לבוש חו"מ שם, ט"ז יו"ד שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת ע"ז דף עא: שעכו"ם הקונה מטלטלין מישראל⁹⁰, יש אומרים⁹¹ שקונה בכסף לבד או במשיכה לבד, וכן עיקר, ויש אומרים⁹² שאינו קונה אלא בכסף ולא במשיכה, ויש אומרים⁹³ שאינו קונה אלא במשיכה ולא בכסף.

וכן נחלקו⁹⁴ בישראל הקונה מעכו"ם באיזה קנין קונה.

⁹⁰ גרסינן בע"ז (דף עא ע"א) אמר אמימר משיכה בעכו"ם קונה, ופירש"י אפילו לא יהיב דמי, וקאי בין אעכו"ם מישראל ובין ישראל הקונה מעכו"ם, והתוס' שם כתבו שעיקר הטעם דאמימר משום דס"ל כר' יוחנן דאמר מעות קונות דבר תורה, ודריש לעמיתך בכסף ולעכו"ם במשיכה, ורב אשי דס"ל התם משיכה בעכו"ם אינו קונה, ס"ל כר"ל משיכה מפורשת מן התורה, ודרשינן לעמיתך במשיכה.

וכתבו עוד התוס' דקיי"ל כאמימר דמשיכה קונה ולא כסף, כיון דהלכה כר' יוחנן גבי ישראל, וכדמוכח בסוגיא דבכורות דף יג דפלוגתא זו תליא בפלוגתא דר"י ור"ל, אבל בשם רש"י פירשו דאין הלכה כר' יוחנן אלא כר"ל, ולדידיה אינו קונה בעכו"ם אלא בכסף ולא במשיכה, ומ"מ משמע מדברי התוס' שראוי לחוש לחומרא לשיטת רש"י וכשמקנה בהמה לעכו"ם לפוטרה מן הבכורה צריך שיתן העכו"ם בכסף וגם יעשה משיכה. אבל הרמב"ם (פ"א מה' זכיה הי"ד) כתב, עכו"ם שמכר מטלטלין לישראל או קנה מטלטלין מישראל קונה במשיכה, ומקנה במשיכה או בדמים, ופירשו המ"מ והכ"מ בדעת הרמב"ם שפסק כאמימר דמשיכה בעכו"ם קונה, וכונתו אף במשיכה, וה"ה במעות, ואין נ"מ בין עכו"ם קונה לבין עכו"ם מקנה, ומ"ש בסוגיא דבכורות דמה ישראל בחדא אף עכו"ם בחדא, לא קיי"ל כההיא סוגיא, והאחרונים האריכו בדברי הראשונים ליישב סוגיות הגמרא בכמה מקומות שלכאורה מוכח לכאן ולכאן.

⁹¹ דעת הרמב"ם כמ"ש לעיל, וכמ"ש הסמ"ע בסימן קצד סק"ד, ובערוה"ש כתב דלא תיקנו מסירה בעכו"ם.

⁹² דעת רש"י, כמ"ש לעיל, וכן דעת כמה ראשונים.

⁹³ דעת ר"ת ועוד כמה ראשונים, וכבר כתבתי לעיל מדברי התוס' שלענין איסור יש לחוש גם לדעת רש"י וגם לדעת ר"ת, וכמ"ש הרמ"א בשו"ע יו"ד סימן שם לענין מקנה בהמה מבכרת לעכו"ם לפוטרה מן הבכורה, שבדאי לחוש לכל השיטות ולהקנות בכסף וגם במשיכה. ועי' תרוה"ד סימן עב שבמקום שאי אפשר לקנות במשיכה מהני בכסף לחוד, ועי' קצה"ח סימן רט סק"י.

ולענין קנינים, נראה מדברי הגר"א שקונה במשיכה לבד, דקיי"ל כדעת ר"ת וסייעתו, דאף לענין איסור לא אמרו אלא לחוש לחומרא לשיטת רש"י, ובנה"מ סק"ח משמע שהוא ספיקא דדינא, אבל בהנהגות אמרי ברוך שם כתב בשם שו"ת הרמ"א דלא הוי ספיקא דדינא אלא הלכה כר"ת, ויש לדון אם יכול עכ"פ לומר קים לי כדעת רש"י או כדעת הרמב"ם, וכתב בכנה"ג בשם המיוחסות לרמב"ן שבמקום שנוהגים עכו"ם לקנות זה מזה בכסף, ה"ה ישראל מעכו"ם או עכו"ם מישראל, דלא גרע ממנהג המדינה, ועי' מ"ב סימן תמח ס"ק יז. ומשמע בש"ך ביו"ד סימן שם בשם הב"ח שעכו"ם אינו קונה במלוה, וכ"כ ביד אברהם שם אפילו לדעת הרמב"ם דקונים במלוה, היינו דוקא בישראל אבל לא בעכו"ם, ובמשפ"ש סימן קצ כתב בשם שו"ת תוע"ר שעכו"ם שמוכר לישראל בחוב שחייב לו דקנה, והמשפ"ש כתב שדבריו צ"ע. ועי' בגליון מהרש"א ביו"ד שם בשם שו"ת עבוה"ג שנראה מדבריו דבעכו"ם קונה בלא כונת קנין, דלא סמכינן על כונת עכו"ם, ובגליון מהרש"א כתב דאפשר דבענין שיאמר בפה שרוצה לקנות, עיין שם,

⁹⁴ ברמ"א סימן קצד סעיף ג כתב שבמטלטלין קנה בנתינת המעות, והרמ"א איירי בישראל הקונה מעכו"ם לענין שאינו נעשה הפקר בנתינת המעות ולא דמי לקרקע, והסמ"ע שם וכן בסק"א נראה דס"ל דלא נחלקו אלא בעכו"ם הקונה מישראל, אבל בישראל הקונה מעכו"ם לכו"ע קונה בכסף, וכ"כ בנה"מ סוף סק"ח בשם תשובת הרמב"ן סימן רכח, וכתב הטעם שבמטלטלין הדרך ליקח החפץ מיד לביתו ולא חיישינן שיקחנו באלמות מתוך ביתו (ובסק"א לכאורה נראה מדבריו דכו"ע מודים להרמב"ם וקונה בין בכסף לבד ובין

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

ז. דבר תורה מעות קונות

כבר התבאר במסכת קידושין דף כו. ודף כח. וב"מ דף מו: שדבר תורה⁹⁵ מעות קונות אף במטלטלין⁹⁶, אבל חכמים תיקנו⁹⁷ שלא יקנו מטלטלין בכסף⁹⁸, גזירה שמא לאחר שיתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו הלוקח, יאבד החפץ באונס, כגון ע"י דליקה או ליסטים מזויין, ויתמהמה המוכר ולא יציל⁹⁹, וי"א¹⁰⁰ שאם המטלטלין מונחים במקום שאין לחוש לדליקה קונה בכסף בלבד¹⁰¹.

במשיכה לבד, אבל הש"ך שם חולק וכתב שבשם שנחלקו בעכו"ם הקונה מישראל, ה"ה בישראל הקונה מעכו"ם, לכל חד לשיטתו, ועי' שו"ת כתב סופר חו"מ סימן יד, ובשו"ת בית הלוי ח"א סימן כב. ובאבן האזל כתב שאף אם נאמר שישראל קונה מעכו"ם בכסף, מ"מ יכול לחזור בו מטעם גזירה שמא יאמר וכו', כמו בישראל, ומ"מ אינו חייב במי שפרע, שאין מש"פ בחזור מעכו"ם, ובאמרי יושר ח"ב סימן קלז הביא בשם החת"ס והצל"ח דגם בזה איכא מש"פ, עיין שם, ועי' שו"ת אמרי יושר ח"ב סימן קלד בדין ישראל שקנה מעכו"ם בקנין כסף ואח"כ מכרו העכו"ם לישראל אחר, אם מוציאין מיד השני. ועי' שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן שבא, וכתב בשם הקצה"ח והחת"ס שאם קונה במלוה, כיון דלא מיחסרי ממון, לכו"ע קונה במשיכה לבד, דומיא דמתנה.

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שם קצת א

⁹⁶ וכתב הסמ"ע בשם רש"י דילפינן מקרא דונתן הכסף וקם לו, ובשם הר"ן כתב דסברא הוא משום שרוב הקנינים בכסף

⁹⁷ וכתב הסמ"ע שם"מ לחומרא לא עקרו חכמים קנין מעות, ונ"מ שאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח, מקודשת, ועי' בפת"ש סק"א, וכתב בנה"מ שלא הוצרך הסמ"ע לזה אלא לדעת הפוסקים שאסור למוכר להשתמש בדמי המקח (עי' פרק ג), אבל למ"ד שמוותר להשתמש בדמי המקח, פשיטא דחז"ל לא עקרו קנין מעות של המוכר, וסיים שלאחר שקיבל מי שפרע ודאי שאינו יכול לקדש במעות (ויש להסתפק אם הקידושין מתבטלים למפרע), ובחידושים סק"א הוסיף הנה"מ בשם רב האי גאון בספר המקח שאם היה החפץ תחת יד אחר ואמר המוכר לנפקד תן החפץ לפלוני, ונתן לו הלוקח מעות, דאמרינן תן כזכי, שהרי אסור לו לחזור בו מטעם מי שפרע, וחשוב כחוב דאמרינן תן כזכי, ובאומר זכה אין המוכר יכול לחזור כמבואר בסימן רלה סעיף כג (עי' פרק א), ואם היה בפני הלוקח, אף הלוקח אינו יכול לחזור, מדין מעמד שלשתן.

⁹⁸ במשפ"ש סימן רד ובתשובתו ח"ו סימן רכג כתב שבזמננו"ז אם נתן כל המעות קונה מדין סימנותא, והביא שהסכים עמו בעל שו"מ בתשובה,

⁹⁹ שו"ע ונו"כ שם ה

¹⁰⁰ רמ"א שם, והש"ך כתב דלא משמע כן מדברי הפוסקים והכריע דלא כהרמ"א, ועי' נה"מ סק"ה, ובפת"ש כתב דה"ה אם היו מבוטחים בחברת בטוח, אף על פי שלא יפסיד מכך, לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, ואינו קונה בכסף, עיין שם.

¹⁰¹ ובנה"מ סימן קצו הביא בשם הפני יהושע שכתב שבמקום שלא עקרו קנין מעות לא תיקנו משיכה ואינו קונה במשיכה, והנה"מ שם חולק וסובר שבכל אופן קונה במשיכה, ובמשפ"ש הביא בשם המנ"ח מצוה שלו שהוכיח כהפנ"י, וגם המשפ"ש הוכיח כהפנ"י, ובקו"א שם כתב דצ"ע בטעם הדבר, ומדברי הר"ן מוכיח כהנה"מ, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני מכירה סימן י, ובאמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יב כתב שקנה אף במשיכה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בכורות

יש אומרים¹⁰² שאם התנו בפירוש שיקנה מטלטלין בכסף בלבד, קנה. ולכו"ע הקונה¹⁰³ במעות באופן שאינו מצוי לא עקרו חז"ל קנין כסף, ולא גזרו בזה שמא יאמר לו נשרפו חטיף, שבדבר שאינו מצוי לא גזרו רבנן¹⁰⁴. ולכן הקונה מטלטלין במעות שיש בידו, בלא מנין ובלא משקל, ולקחם המוכר ולא דקדק לידע מנינם¹⁰⁵, נקנה החפץ ללוקח. שזה דבר שאינו מצוי, וי"א שאפילו הלוקח ידע מנינם אלא שהמוכר לא דקדק במנינם¹⁰⁶. וכן המוכר¹⁰⁷ מטלטלין בקנין גמור ונתחייב הלוקח בדמיהם, ושוב קנה המוכר מאת הלוקח חפץ אחר והקנה לו בחוב שיש לו עליו מהמקח הקודם, נקנה לו החפץ¹⁰⁸ בקנין

¹⁰² ברמ"א סימן קצח סוף סעיף ה כתב דתנאם קיים, והוא מדברי הב"י, כמו שמצינו בסימן קצ סעיף ה גבי קנין כסף בקרקע במקום שכותבין שטר, דמדינא אינו קונה, ואפ"ה מועיל תנאי שיקנה בכסף בלבד, ובד"מ כתב דלא דמי דהתם לא תיקנו חכמים שלא יקנה בכסף, רק במקום שנוהגים לכתוב שטר (נראה כונתו שהוא משום דלא סמכא דעתיה דלוקח, ולכן אם הלוקח מתרצה לקנות קונה), אבל במקום שהוא תקנת חכמים שלא יקנה בכסף, אימא דלא פלוג בתקנתו, ע"כ, ומ"מ הביא הרמ"א דעת הב"י להלכה בלא שום חולק. ועיי' דו"פ שהדין נראה אמת, דמאחר שתיקנו חכמים לטובת הלוקח, והוא אומר אי אפשר בתקנה זו, כגון זה שומעין לו, עיי' שם. ולכאורה נראה דכיון דהתקנה היא לטובת הלוקח, ויכול להתנות מדין אי אפשר בתקנת חכמים, הרי שרק הלוקח יכול לוותר ולהתנות, אבל לגבי מוכר לא שייך לומר אי אפשר, אבל בסמ"ע סק"א כתב דבין שהתנה הלוקח ובין שהתנה המוכר ושתק הלוקח, כשהתנה כן בתחילת המקח, והשיך שם חולק וסובר דלא מהני תנאי לקנות בכסף בלבד במטלטלין. ובקצה"ח סק"ג הסכים לדעת הב"י והרמ"א, וכן נראה מדברי הנה"מ חידושים ס"ק יז, וכ"כ בפת"ש בשם שער משפט ובמהנ"א ה' קנין מעות סימן א הסכים ג"כ לדעת הרמ"א.

¹⁰³ שו"ע ונו"כ קצט א

¹⁰⁴ וכתב באמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יג שאין ללמוד מעצמנו לחדש מילתא דלא שכיחא, ואין לנו אלא מה שאמרו חז"ל דהוי מילתא דלא שכיחא.

¹⁰⁵ ועיי' בנה"מ סק"א שאם המעות ידועים אבל הפירות אינם ידועים, נחלקו בזה הסמ"ע והט"ז בסימן רכו סעיף יט גבי אונאה בדין פירות אכסרה, ולהט"ז לא הוי דבר המצוי, ולא גזרו רבנן, והכריע הנה"מ כדעת הט"ז (וכן נראה מדברי רעק"א, ובכנה"ג כתב בשם מהרש"ך דלא קנה, ועי' בעצמות יוסף), וסיים הנה"מ דהיינו דוקא כשאין המדה ידועה, שזהו דבר שאין אדם יכול לכיוון במחשבתו, ולכן חשיב דבר שאינו שכיח, אבל במה שאין שומתו ידועה הוי דבר השכיח, שאדם יכול לשער במחשבתו בערך כמה שזה, ועי' אבן האזל בהשגמות לה' מכירה, בסמ"ע סימן רג סק"ב כתב דה"ה כשקונה בחפץ ואין המוכר יודע שווי החפץ קונה מדין כסף, כשם שקונה במעות בלא מנין, ובנה"מ שם סק"א תמה וכתב דלא דמי, דבחפץ שרואהו יכול לשומו בדעתו בראיה בלבד, משא"כ במעות שבידו לא שייך אומדן ושומא.

¹⁰⁶ כך סיים הרמ"א והב"י מסתפק אם זה אליבא דכו"ע, ומדברי הסמ"ע נראה שזה אליבא דכו"ע.

¹⁰⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁰⁸ וכתב הסמ"ע בשם המ"מ דעשו חז"ל כאילו המכר הראשון בעין והחליפו במקח זה, ודעת הב"ח דהיינו דוקא כשהחפץ שמכר הוא בעין, ועי' להלן, ובמהנ"א ה' קנין מעות סימן ד כתב שאם התנו שיתן לו המעות מיד, חשיב כקונה בחפץ וקנה, דכיון שמכר ע"מ ליתן הדמים מיד ואם לא יתן לו המקח חוזר, חשוב כאילו המקח עדיין ביד המוכר, ובסימן ז שם כתב המחנ"א שהנותן מעות לחבירו שיתן לו חטים, ואח"כ אמר לו המוכר שיתן לו יין בעד הדמים ונתרצו ביניהם, שקנה היין למש"פ, ובמ"ש הב"י הטעם דבחוב מחמת מכר

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ץ 22887389 | ובמ"ל 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

מעות בלבד, שגם זה דבר שאינו מצוי, ולא גזרו בו רבנן. אלא שיש אומרים¹⁰⁹ דמ"מ מלוה הוא ואין קונים במלוה¹¹⁰, אבל קונה בהנאת מחילת החוב¹¹¹.

ודוקא בחוב מחמת מכר, אבל בחוב מחמת הלואה, ומקנה לו תמורת החוב, הוא שכיח וגזרו בו¹¹² משום שמא יאמר וכו',

וכבר התבאר במסכת עירובין דף פא: וחולין דף פג. שערב שמיני עצרת¹¹³ שהוא חג בפני עמו ומרבין באכילת בשר, וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב העצרת, וערב ראש השנה הם מ"ארבעה הפרקים שמשחיטין את הטבח בעל כרחו" כלומר שהעמידו חכמים דבריהם על דין תורה שדבר תורה מעות קונות, אלא שחכמים תיקנו קנין משיכה במטלטלין, ובזמנים אלו לצורך אכילת בשר לחגים קבע חז"ל שמעות קונות, שאם היה לטבח שור שוה מאה, ולקח מהלוקח דינר כדי ליתן לו בשר כשישחוט, גם אם לא שילם הכל ולא עשה משיכה על השור, כיון שנתן להטבח דינר על בשר, כבר קנה.

ומשחיטין אותו בעל כרחו, כדי ליתן הבשר ללוקח, וצריך הטבח לקיים מכירתו, ואף על גב שיפסיד שאין לו קונים לקנות ממנו מותר הבשר¹¹⁴.

הוי מילתא דלא שכיחא ואוקמוה אדאורייתא, תמה המחנ"א דמדין תורה אינו קונה במלוה, אלא היינו טעמא דבכה"ג לא חשיב מלוה, אבל אינו אלא ככסף, עיין שם, ועי' משפט שלום.
109 רמ"א שם

110 וביאור הדבר, שבסימן רד סעיף י דעת המחבר כהרמב"ם שהקונה במלוה דינו כקונה בכסף, ובקרקע קונה קנין גמור ובמטלטלין קונה למי שפרע, והרמ"א שם סובר כדעת הטור בשם הרא"ש שאין קנין במלוה כלל, לא בקרקע ולא למטלטלין אף למי שפרע, כי אם כשקונה בהנאת מחילת מלוה קונה בקרקע קנין גמור ובמטלטלין למי שפרע, וכל זה בחוב מחמת הלואה, אבל בחוב הבא מחמת מכר, דעת המחבר בסימן קצט דכיון שקונים במלוה סתם, לכן בחוב הבא מחמת מכר דינו כקונה בכסף, וכיון דלא שכיח לא גזרו בו רבנן וקונה קנין גמור, והרמ"א לשיטתו דאין קנין במלוה, גם בחוב הבא מחמת מכר, סו"ס מלוה הוא, אבל כשקונה בהנאת מחילת מלוה שמורה הרמ"א שדינו ככסף, ולכן בהנאת מחילת חוב מחמת הלואה קונה למי שפרע, ובהנאת מחילת חוב מחמת מכר קונה קנין גמור, כיון דלא שכיח לא גזרו בו רבנן, בנה"מ סק"ב שהאריך לבאר דעת הרמב"ם ולחלק בין קידושי אשה במלוה לבין קונה במלוה, ועי' משפ"ש.

111 עי' צמח צדק פסקי דינים שמסתפק בחוב מחמת מכר לאחר שזקפן עליו במלוה אם קונים בזה.
112 אבל בביאור הגר"א בסימן רד ס"ק יד כתב דרך הרמב"ם מחלק בין חוב הבא מחמת הלואה לבין חוב הבא מחמת מכר, אבל לדעת שאר פוסקים שהוא דעת הרמ"א שאין קונים במלוה כלל כי אם בהנאת מחילת מלוה, אין ג"מ בין מחמת הלואה לבין מחמת מכר, שאם קונה בחוב סתם, אינו קונה כלום לא בקרקע ולא במטלטלין אפילו למי שפרע, ובהנאת מחילת חוב, אפילו בחוב מחמת הלואה קונה אפילו במטלטלין קנין גמור, עיין שם, וצריך לומר הטעם דגם קונה בהנאת מחילת חוב הוא דבר שאינו מצוי ולא גזרו בו.

113 שו"ע ונו"כ חו"מ קצט ג

114 סמ"ע שם ז

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ומשום כך אם מת השור, מת ללוקח, שהרי הוא שלו, ומפסיד הדינר ששילם למוכר.

אבל בעי"ט הראשון¹¹⁵ של סוכות שטרודים במצות סוכה ולולב וי"ט אחרון של פסח שאינו חג בפני עצמו וערב יום הכפורים שאוכלין בשר עוף לא העמידו דבריהם על דין תורה ואינו קונה במעות בלבד אלא במשיכה. (או שאר דרכי קנין)

ולמדו מכאן לכל דבר מצוה הנותן מעות על יין לקידוש, או חלת לחם בערב שבת קנה, וכן מי שקנה אתרוג במעות¹¹⁶. ויש שחילק ביניהם יין לקידוש קנה, אתרוג לא¹¹⁷. אבל יש שפקפקו בכלל בדמיון זה לזה דאין לדמות דבר לדבר¹¹⁸.

ת. לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לנעני

כבר התבאר במסכת כתובות דף פד. וב"מ דף מט: נ. וב"ב דף צה. שאסור¹¹⁹ להנות לחבירו כלומר לעשות רמאות בעסקי מקח וממכר בין במקחו כלומר לקנות ממנו בפחות שווי, בין בממכרו למוכר לו ביותר משווי, ואיזה מהם שאינה את חבירו בין לוקח בין מוכר עובר בלאו, דכתיב (ויקרא כה פסוק יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעֵמִיתְךָ אוֹ קָנָה מִיָּד עֵמִיתְךָ אֶל תִּגְנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו. אולם אין לוקין על לאו זה אפילו עבר עליו במזיד והתראה, משום שניתן להשבון שהוא בכלל השב תשיב דגזילה שחייב להחזירו וכל

¹¹⁵ סמ"ע שם ו

¹¹⁶ הנהות ר' עקיבא איגר, אורח חיים, תרמט ב

¹¹⁷ שו"ת חלקת יואב, ח"א, קונטרס קבא דקשייתא, אות סא ומעם נתן לדבר: בעצם, בארבעה הפרקים הרי אין מקום לכל התקנה של קנין משיכה. טעם התקנה הוא: שמא יאמר לו המוכר נשרפו חיטיך בעלייה. טעם זה שייך כשמכר לו דבר מסויים, אבל כשקנה בדינר בשר מבהמה כשהיא חיה, הרי אין כאן דבר מסויים שנחוש שהמוכר לא יטרח בהצלתו. אלא שמכל מקום "לא פלוג רבנן" ובכל אופן אמרו שמעות אינן קונות. ואם כן הרי לא מצינו שבמקום מצוה העמידו על דין תורה, אלא במקום "לא פלוג" בלבד, אבל לא במקום שפוגעים בגוף התקנה. יין לקידוש אף הוא אינו דבר מסוים ויש לדמותו לארבעה הפרקים, אבל כשקנה אתרוג ידוע, שגוף התקנה חלה עליו, שמעות לא יקנו מבלי משיכה, באופן כזה לא מצינו שהתקנה תתבטל במקום מצוה.

¹¹⁸ הגר"א בחו"מ קצט מובא שם ב ערוך השולחן חושן משפט סימן קצט סעיף ה וכתב שם "ועוד דבבשר לא היה אפשר לו להלוקח לעשות משיכה דהרי לא ישחוט אותו הטבח עד שיקבץ כל מעותיו ודעת הטבח לשוחטו ביום טוב ולכן החמירו חז"ל בזה אבל ביין לקידוש היה לו למשוך מע"ש ואולי דלכן לא תקנו חז"ל דיקנה מעות בבשר גם על שבת דהרי גם בשבת מצוה לאכול בשר אלא משום דבשבת בע"כ יהיה השחיטה בע"ש והיה לו למשוך משא"כ ביום טוב יכול לשחוט ביום טוב [ואין זה ראייה כל כך דביו"ט יותר חובה לאכול בשר דאין שמחה אלא בבשר ומ"מ לדינא העיקר כמ"ש בשם הגר"א]."

¹¹⁹ שו"ע חו"מ רכז א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

לאו שניתן להשבון אין לוקין עליו שהשבתו עושה כאילו לא עבר עליו ואין כאן מלקות.

והמאנה את חבריו במקח¹²⁰, בין שנתאנה מוכר ובין שנתאנה לוקח, שיערו חז"ל שאם האונאה היא פחות משתות הרי זה מחילה¹²¹ ואינו חייב להחזיר, היתה האונאה שתות בצמצום, חייב להחזיר כל האונאה¹²², אבל אינם יכולים¹²³ לבטל¹²⁴ המקח¹²⁵, באונאה יותר משתות המקח בטל.

¹²⁰ שו"ע ונו"כ שם ג וכתב הסמ"ע שאפילו המתאנה מוחזק במעות ומוען שלא מחל אין שומעין לו
¹²¹ בערוה"ש סעיף ב כתב לחדש שלא אמרו בפחות משתות הוי מחילה אלא בסחורות שאין להם קביעת מקח בצמצום, אבל דבר שכל בעלי חנויות מוכרים בשה, כמו לחם וקמח ומלח וכיוצא בזה, אף בפחות משתות לא הוי מחילה, וכעין זה כתב בסעיף ז, ובזמננו מצוי הדבר בדברים שיש פיקוח על מחירם, ומדבריו משמע שלא דוקא אלה, אלא כל שיודע המתאנה אינו בכלל מחילה, וצ"ע בחידוש זה. פתחי חושן חלק ה פרק יא הערה ב

¹²² ולא אמרינן שיהחזיר רק הפרוטה המשלימה לשותות, והשאר יהא בדין מחילה, שו"ע וסמ"ע שם. ודין החזרת אונאה נראה מדברי הלבוש והב"ח שהוא בכלל גזילה, וכ"כ בפנ"י בפ' הזהב, ובנה"מ סימן רכז ס"ק יט קרי ליה ניתק לעשה דהשבה, ונראה דפשיטא ליה שהוא בכלל והשיב את הגזילה, והאדר"ת (בקונטרס את דבר המשפט, נדפס בסוף טור חו"מ הוצאת אל המקורות) נראה דלא פסיקא ליה שחיוב השבת אונאה הוא מדין גזל

¹²³ ומבואר בפוסקים שאין המוכר יכול לומר לא נתרציתי למכור בפחות, ויהא המקח בטל, עי' חידושי הגר"ח פט"ו מה' מכירה ה"א.

¹²⁴ אם לא משך הלוקח את החפץ אלא בקנין מעות ורוצה המתאנה לחזור, כתב הב"ח בסימן רכז שא"צ לקבל מי שפרע, אבל אם המאנה רוצה לחזור מקבל מי שפרע, והש"ך בסימן רד סק"ב סובר דכיון שנקנה המקח מדינא, הרי הוא לענין מי שפרע כמשיכה וכל החזור מקבל מי שפרע.

¹²⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

יש אומרים שאפילו לגוי אסור¹²⁶, אך בדיעבד גוי¹²⁷ שנתאנה אין לו אונאה, ואינו מחויב להחזיר לו או לבטל המקח, (ויקרא כה פסוק יד) אל תזנו איש את אחיו¹²⁸ כתיב. ואם טעה מעצמו אין איסור ואין צריך להודיעו¹²⁹.

עכו"ם שאינה לישראל, חייב להחזיר עפ"י דיני ישראל שלא יהא חמור מישראל¹³⁰

ט. וחד בהקדש

¹²⁶ רמ"א סימן שמח סעיף ב, שאסור להטעותו, ומשמע מדברי הסמ"ע שם שלא מדין לא תזנו הוא שלא נאמר אלא בישראל, אלא מדין גניבת דעת שאסור גם לעכו"ם, וכן סתם בשו"ע הרב, אלא שמדבריו משמע שגם בגניבת דעת אם יש בו גניבת ממון אסור מן התורה כגונב ממון, ובה' גזילה כתב שאם מטעה העכו"ם בחשבון בנתינת המעות ה'זכונב החפץ ולא כמפקיע חובו, שהרי אינו מקנה לו החפץ אלא בעד סכום המעות שפסק, ומשמע שבשו"י המקח אינו כגונב ממון, ובביאור הגר"א שם משמע שלדעת המור מותר להונות לעכו"ם, וכן משמע בב"ח סימן רכח ובסמ"ע סימן רלא סק"א, וכן משמע בכסף הקדשים סימן שפכ (לש"ך סימן שפו ס"ק כה), ועי' בכנה"ג סימן שמח שהאריך בביאור דעת המור, ועי' שו"ת נוב"ק יו"ד סימן פא, שו"ת אבנ"ז או"ח סימן שכה אות יט, מנחת פתים ובאבן האזל. וכתב הרמ"א שאם טעה מעצמו מותר, והיינו שא"צ להודיעו, כמ"ש בשו"ע הרב סעיף יא, ועי' פרק א שם שדעת הרמ"א שא"צ לומר לו עליך אני סומך, וכתב בכנה"ג סימן שמח בשם ספר חסידים סימן שנה שעכו"ם שמקיים ז' מצוות ב"נ טעותו אסור

¹²⁷ שו"ע ונו"כ רכז כו

¹²⁸ ובדין מומר, עי' שו"ת חת"ס חו"מ סוף סימן קלד שכתב שלענין אונאה דרשינן עמיתך עם שאתך בתורה ומצוות, וכתב בש"מ בשם הר"י הונתן דהיינו תורה או מצוות, שאפילו אינו חכם בתורה, כיון שישנו במצוות הרי הוא בכלל עמיתך, ומשמע שאם אינו בזה ולא בזה מותר להונותו (צ"ע דקרא דעמיתך כתיב באונאת דברים. ואונאת ממון הוא מקרא דאל תזנו איש את אחיו), וכתב החת"ס דאע"ג דממון מסור אסור לאבד משום דילמא נפיק מיניה זרעא מעליא, היינו לאבד ולגזול, אבל רבית ואונאה אינו בכלל זה. ובמשפט שלום כתב שמדברי הב"ח ריש סימן רכח שהביא שם מדברי המרדכי משמע שלרשע (והיינו כשאין יכולים לכופו בענין אחר לקיים ד"ת) מותר להונות גם בממון, ומ"מ סיים הב"ח בצ"ע למעשה, ומדברי המרדכי שהביא תחלה נראה שאסור להונותו בממון. ועי' שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת חו"מ סימן י בדין אונאה למומר, ודן שם מי נכלל בדין מומר.

¹²⁹ . ובכנה"ג סימן קפג הנהב"י אות נד כתב בשם בנימין זאב סימן תט שבמקום קידוש ה' צריך להחזיר טעות עכו"ם אפילו טעה בעצמו, והכנה"ג כתב שבטעה מעצמו לכו"ע א"צ להחזיר משום קידוש ה', עיין שם. ובערך ש"י דן בעכו"ם שקנה במשיכה ונתאנה, ונתגייר קודם שפרע, אם נפטר הישראל משעת משיכה מחיוב החזרת אונאה, או כל זמן שלא פרע אינו נפטר, וממילא חייב להחזיר לו לאחר שנתגייר, ועי' חזו"א ב"ק סימן י סק"ו. ובשו"ת קנין תורה ח"ג סימן נב.

¹³⁰ שו"ע ונו"כ שם. ועי' חזו"א ב"ק סימן י סק"ו, ובמנ"ח תמה כיון שב"נ נהרג על אונאה למה יחזיר. ובספר דבר אברהם ח"ב סימן יג מסתפק בחיוב השבת אונאה גבי עכו"ם אם הוא רק מדין ויתר גוים שמותר לתבוע ואינו גזל, ולפי"ז אם נתגייר אח"כ פטור, או שהוא מדינא, ואף אם נתגייר חייב, ועיי"ש מה שדן בדברי הפרישה, וגם החזו"א מסתפק בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת ב"מ דף נו: שאין אונאה בהקדשות¹³¹, ודוקא¹³² בהקדש בדק הבית, שאינם בכלל עמיתך, וכ"ש בקדושת הגוף שאין בהם משא ומתן, אבל הקדש עניים והקדש ביהכנ"ס יש בהם אונאה¹³³, ודין חולין גמור יש להם.

י. למ"ד גזילו אסור

כבר התבאר במסכת ב"ק קיג. וב"מ דף פז: שגזל או גניבת עכו"ם אסור¹³⁴, ויש אומרים שהוא איסור מן התורה, וקיי"ל להלכה דדינא דמלכותא דינא כמו שהתבאר שם.

¹³¹ שו"ע ונו"כ שם כט

¹³² סמ"ע שם

¹³³ ועי' רמ"א באו"ח סימן קנג סעיף ז ובמג"א ומ"ז שם, ובשו"ת שו"מ מהדו"ד ח"ג סימן קלז נראה שהבין בדברי הט"ז שיש דין אונאה, ובמשפט שלום סעיף טו דחה דבריו, עיין שם. ובשו"ת שבות יעקב ח"א סימן קסו כתב בשם שו"ת באר עשק סימן ג שבשם שנתמעטו ממון קהל מדין רבית שאינם בכלל עמיתך, ה"נ אין אונאה בשל קהל והשכו"י דחה דבריו, דא"כ גם בגזל ועושק דכתיב רעך נמעט בשל צבור, ומצינו גזל ועושק של צבור חמיר משל יחיד, וגבי רבית מעם אחר יש, עיין שם, ועי' ערך ש"י סימן רכז סעיף כט, ועי' ספר צדקה ומשפט פרק יד הערה סד. ובספר דבר אברהם הביא מחלוקת הראשונים אם יש אונאה בהקדש ביהכנ"ס והעלה שאין להוציא ממון מספק.

¹³⁴ שו"ע ונו"כ שמח ב' ומשמע שהוא מן התורה וכן פסק בשו"ע הרב ה'גזילה סעיף א, וכתב שם שאפילו ציער את הישראל צער שאין בו תשלומין אסור לגזולו, ועי' בקו"א שם אות יא, והש"ך סימן שמח סק"ב ובסימן שנט סק"ה הביא מדברי הי"ש שאינו אלא מדרבנן, והאריכו בזה האחרונים ואין כאן מקומו, עי' כנה"ג סימן שמח ובשו"ת שער אפרים חו"מ סימן ב, ובלבוש משמע שהוא מן התורה, אלא שאינו בכלל לא תגנוב, אלא ילפינן מוחשב עם קונהו או מואכלת את כל העמים, עיין שם, וכ"כ בשו"ת רדב"ז ח"ד סימן רח. ועיין במג"ח מצוה רכד כתב שאף למ"ד גזל עכו"ם אסור מדרבנן, אפשר שגניבת עכו"ם אסור מן התורה, ועי' שו"ת נוב"ק יו"ד סימן פא ובשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן רלג, ובחידושי רעק"א סימן שע כתב שגזל מפני דרכי שלום אינו אסור בעכו"ם, עיין שם, במנחת פתים סימן שמח מסתפק בגזול עכו"ם קטן שבישראל לא זכה אלא מפני דרכי שלום, כגון מציאה, שלכאורה מותר בעכו"ם, אלא דאפשר שלא נאמרו שיעורים לב"נ ויש לו זכיה אף בקטנותו, כמ"ש בשו"ת חת"ס יו"ד סימן שטז,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

לפיכך פועל ישראל אצל עכו"ם צריך להקפיד על דיני הפועל כמו שנוהג כשמעסיקו ישראל, וי"א¹³⁵ שאסור לו לאכול בשעת מלאכה, אפילו באופן שאצל ישראל מותר. וי"א¹³⁶ שדינו כפועל העושה אצל ישראל.

הגונב גוי על מנת לצער¹³⁷ או על מנת לשלם¹³⁸ י"א שאינו עובר בזה. ישראל מומר שמותר לאבד גופו, יש אומרים¹³⁹ שמותר גם ליקח ממנו.

¹³⁵ הש"ך סימן שלו סק"א ובתרומת הכרי שם ביאר על פי מה שבחי' הריטב"א לב"מ מצאתי שפי' בהש"ך ולא של כותי שאסור לאכול ופריך הש"ס הניחא למ"ד גזל כותי אסור שייך למימר שאסרה התורה בכרם הכותי דלאו בר מיעבד מצוה הוא אלא למ"ד גזילו מותר אין טעם שיאסרה התורה, אבל לגירסא שלפנינו דאיתא אבל למ"ד מותר איצטרך למשרי לא אתי שפיר לפירוש, והנה נראה דהריטב"א גרים אבל למאן דאמר מותר מאי איכא למימר ודו"ק.

¹³⁶ בשער משפט ובחידושי רעק"א שם כתבו שלגירסא שלנו בגמרא לא חמיר עכו"ם מישראל, וכעין זה כתב בחכמת שלמה ובביאור הגרי"פ לסה"מ לרס"ג ל"ת רסו, ועי' שו"ת חת"ס חו"מ סימן קפה, ועי' באחרונים שהאריכו בזה, וגם אם שייך לומר בדיני ממונות מי איכא מידי וכו', והמאירי כתב שפועל ישראל בשל עכו"ם אינו אוכל שמא לא ידע בדין תורה ויחשדנו בגזל, ולפי"ז גם לגירסא שלנו אסור משום גזירה.

¹³⁷ מדברי המנ"ח משמע שבכ"ס אין איסור לגנוב ע"מ למיקט (צ"ע משום צער יהא אסור). וכן העלה בשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן מה, ומדייק כן מדברי הפוסקים.

¹³⁸ בשו"ע הרב הלכות גזילה סעיף ד (בהשמות הצנזור) כתב שלא אסרה תורה גזילה ע"מ לשלם אלא בישראל ולא בנכרי. ובאו"ח סימן תמ בקו"א ס"ק יא הוסיף לבאר שאיסור גזול ע"מ לשלם אינו אלא משום לא תחמוד, וכיון שאיסור לא תחמוד אינו בעכו"ם (עי' להלן), גם זה אינו אסור, וכעין זה כתב בהפלא"ה לה' קדושין סימן כח סעיף א. ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן מה הביא עוד אחרונים הסוברים כן, ולפי"ז צ"ל דמ"ש בשו"ע הרב ב' גזילה סעיף ב שגזול ע"מ לשלם בישראל הוא איסור תורה, היינו לא תחמוד, וצ"ע. ובשו"ע הרב באו"ח שם מתיר עפ"י סברתו גם למכור פקדון חמ"ץ של עכו"ם בער"פ שלא מדעתו ע"ד לשלם לו,

¹³⁹ בשו"ע סימן שפח סעיף יג כתב שאסור לאבד ממון מוסר, אף על פי שמותר לאבד גופו, משום שממונו ראוי ליורשיו, ודילמא נפיק מיניה זרעא מעליא, והרמ"א שם כתב בשם יש אומרים שמ"מ מותר ליקח ממנו לעצמו, ולא אסרו אלא לאבדו (בפמ"ג או"ח סימן קנו מצדד לומר שגם המחבר מודה לזה), והוא מדברי המרדכי בשם רבינו ברוך, והש"ך שם ס"ק סג כתב שלהרי"ף וסייעתו גם זה אסור. וכ"כ בשם מהרש"ל והכריע כן, וכן נראה בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן רב, ובחננוך מצוה רכט כתב בהדיא שגם לגנוב ולגזול מישראל מומר אסור, וכתב עוד טעם שחז"ל הרחיקו זה כדי שלא ירגיל האדם טבעו בכך, כי גריעות הוא בנפש בהרגילה במדות הפחותות והרעות, ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן קנד כתב שאפשר שאף הרי"ף וסייעתו מודים להמרדכי כשממון המוסר כבר בידו שמותר לעכבו, ולא נחלקו אלא לענין להוציא מידו, עיין שם ועי' מנ"ח מצוה רכב מ"ש בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

יא. הלוקח גרוטאות מן העובר כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר ואם משנתן מעות משך יוליד הנאה לים המלח

כבר התבאר במבכת ע"ז דף עא: שהלוקח גרוטאות¹⁴⁰, פירוש שברי כסף, מן הגוי ומצא בהם ע"ז, אם לא משך אף על פי שנתן המעות יחזירם לו¹⁴¹ י"א¹⁴² משום שעדיין לא קנוי לו, שאין ישראל קונה מן הגוי במעות אלא במשיכה, וי"א¹⁴³ שקונה אף במעות כמו שהתבאר לעיל אך מכל מקום הוי קנין בטעות שלא ידע שהי' בהן אליל ולא אדעתא דע"ז שילם וחוזר המקח.

מיהו אפילו אם משך כל זמן שלא נתן מעות אף על פי שפסק הדמים¹⁴⁴, יכול גם כן להחזירם לו, אף על פי שמשיכה קונה לישראל מן הגוי, מכל מקום הוי משיכה בטעות שלא ידע שהי' בהן אליל ולא אדעתא דע"ז משך וחוזר המקח.

אבל אם נתן מעות ומשך או משך ונתן מעות¹⁴⁵ הרי זה קניין גמור¹⁴⁶, ואם יחזירנה ויטול מיחזי כמוכר ע"ז לגוי, לפיכך צריך לקיים מקחו ואף על פי

¹⁴⁰ שו"ע ונו"כ קמו ג

¹⁴¹ ולא אמרינן דמחזי כזבין אליל דהכל יודעים שלא נקנו לו כיון שלא משך. ש"ך שם ב

¹⁴² כ"כ בלבוש ועיין ט"ז שחקשה על הטור שכתב מעין זה "אם משך עד שלא נתן מעות יחזיר לו שעדיין לא נקנו ואם משנתן מעות משך כבר נקנו לו והוא אליל של ישראל ואין לה ביטול וצריך להוליכה לים המלח וכ"כ הרמב"ם" כו' ותימה הא מסקינן בגמרא דבבב גוויי אין כאן קנין מכח מקח טעות רק שהחילוק מחמת [דמיחזין] שנקנה או לא. ומו"ח ז"ל כתב דמה שב' הטור כבר נקנה לו הוא לפי דעת הרואים שיסברו דקנה דהכל תופסין דנקנו לו ולא מתיישב כלל דבאמת יש קנין לעובר כוכבים הן במשיכה לדעת ר"ת הן במעות לרש"י כמ"ש הטור לקמן סי' ש"ך רק שלצאת ידי שניהם כתב שם שיש לעשות משיכה ומעות לענין בכורה וא"כ א"א לומר כן בדברי הטור שהם ע"פ תנא דברייתא שהצריך כאן שניהם דאם כן אתיא הברייתא דלא כרש"י ולא בר"ת וכיון שהדין כן דבחד סגי למה ניהוש לרואים דוקא בשיש שניהם ולא בא' מהן שיאמרו ג"כ כבר נקנה לישראל אדרבה הטור מחמיר בשיש אחד מהם דהיינו בסי' קל"ב ע"ש מטעם דמשיכה קונה לענין מוודד לבלי עובר כוכבים ומעות קונות לענין הקדים דינר לחנוני והיאך יאמר כאן להקל עד שיהיו שניהם אלא פשוט שזה אינו. ועיי"ש מה שתי'

¹⁴³ עיין ביאור הגר"א שם ה

¹⁴⁴ ש"ך שם ג

¹⁴⁵ ש"ך שם ד

¹⁴⁶ צ"ל שהכונה קנין גמור לעיני הרואים או שהכונה קנין גמור כלפי הע"ז כיון שמשך ונתן מעות א"כ נראה שיודע שיש שם ע"ז. ובעין שכתב המ"ז ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

שהוא מקח טעות לא יחזירנה, ואסורה בהנאה ואין להם ביטול עולמית אלא יוליכם לים המלח.

יב. דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה ... ישראל מִיִּשְׂרָאֵל דְּקִיּוֹ בְּדִבּוּרֵיהֶו אֲבָל יִשְׂרָאֵל מְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּאִינְהוּ לֹא קִיּוֹמִי בְּדִבּוּרֵיהֶו לֹא

כבר התבאר במסכת ב"מ דף מח: מט. שלמרות שכל שלא נגמר הדבר בקנין, אף על פי שפסקו הדמים, ואפילו העיד עליו בעדים שמוכר או לוקח, אינו כלום, עד שיגמר כל דבר ודבר לפי קנינו. ושניהם יכולים לחזור. מ"מ ראוי להם לעמוד בדיבורם¹⁴⁷, ואם חזר אחד מהם אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע, ה"ז ממחוסרי אמנה¹⁴⁸ ואין רוח חכמים נוחה הימנו, ויש לב"ד¹⁴⁹ למנעו מכך ולקרותו עברין. ואינו בכלל עושה מעשה עמך¹⁵⁰, והב"ד יכריזו שאינו בכלל שארית ישראל לא יעשו עולה, והעובר על שארית ישראל וגו' נקרא רשע¹⁵¹, והב"ד מחויבים להתרות בו ולהוכיחו ולביישו ברבים¹⁵². אולם מישראל¹⁵³ הקונה או מוכר לגוי אין משום מחוסר אמנה.

ולפיכך מוכר וקונה ישראלים שסיכמו ביניהם בעל פה או בכתב על מכירת חפץ במחיר מסוים, אפילו אם עדיין לא שילם הלוקח כלום, ולא נעשה שום קנין, בין אם לא טרחו לעשות קנין ובין אם עשו קנין שאינו מועיל, אסור לאחד מהם לחזור בו מהמקח בלי הסכמת השני.

¹⁴⁷ שו"ע ונו"כ רד"ז ורמ"א שם יא

¹⁴⁸ עיי' במנחת"פ סימן יד ובשירי המנחה שהאריך לדון אם הך דמחוסר אמנה הוא מדאורייתא או מדרבנן, ומדברי הקצח"ח סימן רכא סק"א משמע דמחוסר אמנה דומה לדין תרעומת, ועיי' שו"ת שבט הלוי ח"ו סימן רלו אות ו.

¹⁴⁹ במשפ"ט שלום בשם שו"ת ראנ"ח ח"א סימן קיח שיש בלשון זה גם איסור.

¹⁵⁰ שו"ת הר"י מינץ סימן קא כתב בשם מהר"ם

¹⁵¹ אמנם בש"מ דף מט כתב בשם הראב"ד שאינו נקרא רשע.

¹⁵² מדינא מכין אותו עד שתצא נפשו, אלא שבזמן הזה אין כח ביד יפה, ועכ"פ מה שבידינו מחויבים לעשות עד שיעשה תשובה וירצה את חבירו, וסיים, רחמנא ליציל מכיסופא דעוה"ז ועולם הבא.

¹⁵³ במשפ"ש סימן רד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

אינו עובר משום מחוסר אמנה אלא כשפסקו ביניהם הדמים וגמרו ביניהם. וכן אם לא גמרו שאר תנאי המכירה, כל שנשאר עדיין פרט אחד שלא הסכימו ביניהם, או אפילו הסכימו על כל הפרטים אלא שרוצה להתייעץ עם מישוהו, אינו בכלל מחוסר אמנה¹⁵⁴.

וירא שמים¹⁵⁵ יש לו לקיים אפילו כשגמר בלבו למכור לחבירו בסכום זה או לקנות ממנו¹⁵⁶. ומחילה מועלת לבטל דין מחוסר אמנה.

יש אומרים¹⁵⁷ שאם נשתנה השער לאחר שנגמר ביניהם בדברים ורוצה לחזור, אין זה מחוסר אמנה, ויש חולקים.

¹⁵⁴ פתחי חושן שם הערה ד

¹⁵⁵ שו"ע הרב באו"ח סימן קנו סעיף ב, שו"ע הרב ה' מכירה ומתנה סעיף א עפ"י מ"ש בב"ב (דף פח) שזה בכלל ודובר אמת בלבבו, וסיים, וכן כל כיוצא בזה בשאר דברים שבין אדם לחבירו, יש לו לקיים מחשבות לבו, אם גמר בלבו לעשות איזה טובה לחבירו ויש בידו לעשותה, אבל צרכי עצמו, כל שאין בהם סרך מצוה אין צריך לקיים אפילו מוצא שפתיו, ע"כ. ועיין פתחי חושן שם הערה ג שביאר שנראה דס"ל דכל שבין אדם לחבירו יש בזה משום סרך מצוה, וה"דומה לנדר מצוה שיש אומרים שאפילו במחשבה חייב לקיים, וכמ"ש בשו"ע יו"ד סימן רנח דילפינן מפסוק כל נדיב לבו, ועי' ספר צדקה ומשפט פרק ד סעיף ד, ושם נתבאר דלא חשיב נדר למצוה במחשבה אלא כשגמר בלבו לתת, אבל אם לא גמר בלבו אלא שחשב בהן ולאזין בזה משום נדר, וה"ה בנדון דידן.

¹⁵⁶ כתב בכנה"ג סימן רד בשם הרשד"ם שאם לא הספיק לקיים דבריו עד שמת המקבל, אין בו משום מחוסר אמנה, ובמנח"פ כתב בשם קצה"ח סימן רז סק"ט שחייב ליתן ליורשיו, אבל אם מת הנותן אין היורשים חייבים לקיים המקח, וכן משמע מחידושי רעק"א.

¹⁵⁷ ברמ"א סימן רד סעיף יא הביא ב' הדעות, ובדיעה ראשונה כתב שאינו מחוסר אמנה, ובדיעה שניה כתב שאסור לחזור ואם חזר יש בו משום מחוסר אמנה, וסיים שכן נראה עיקר, ובסמ"ע שם ס"ק יב כתב שדעת המחבר שלא חילק משום דס"ל שאפילו בתרי תרעי יש בו משום מחוסר אמנה. והש"ך כתב בשם הב"ח שמסתפק להלכה, מאחר שבירושלמי משמע כדעת הרא"ש שאין בתרי תרעי משום מחוסר אמנה, וגם בדברי האחרונים נראה שהקלו בתרי תרעי. ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן קב משמע שכל שנוי ענין שאילו היה יודע בשעה שגמר בדברים לא היה מתרצה למקח זה, חשיב בתרי תרעי, ונראה מדברי חת"ס שמיקל להלכה בתרי תרעי, וכדעת הש"ך, וכן משמע בשו"ת חכ"צ, ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ד סימן רה, ומצדד לומר דבהפרש גדול אף לדעת הרמ"א לית ביה משום מחוסר אמנה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

